ערב פסח

א. ב„סדר קרבן פסח" שהביא אדה"ז בסידורו וכתב שיש לאומרו בערב פסח אחר תפלת המנחה (שהוא ע"פ הנוסח[1] בס' סדר היום, והועתק בשל"ה[2] ובסידור האריז"ל[3]) — מסיים „ואם[4] הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר"[5].

וצ"ב: ב„סדר קרבן פסח" הנ"ל, לא הובאו כל הפרטים בסדר הקרבתו, וב־פרט דברים שאינם רגילים והווים בכל שנה[6] — ולמה הובא פרט זה „ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו כו'"?

וביותר יוקשה: דין זה („אם הפסח נמצא טריפה וכו'") חל תיכף לאחר שחי־טה (וכלשון הרמב"ם[7] „השוחט את הפסח ונמצא בע"מ או טריפה הרי זה שוחט אחר כו'"), ואינו „חלק" כ"כ שנסדר כאן בסוף כל הדברים

— ובפרט שלכאורה אינו סיום בדבר טוב —

לאחרי כל סדר הקרבתו ולאחרי ה־פרטים דרחיצת העזרה?

ב. וי"ל בזה בהקדים דיוק הלשון בסדור אדה"ז שם לפני ה„סדר קרבן פסח": ונשלמה פרים שפתינו[8] ותפלת מנחה היא במקום תמיד של בין ה־ערביים ובזמן שביהמ"ק הי' קיים הי' הפסח נשחט אחר תמיד של בין ה־ערביים[9] כן ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת המנחה ויאמר זה.

והנה בשל"ה (וכן נעתק בסידור ה־אריז"ל) הלשון „ונשלמה פרים שפתינו ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפילה כנגד התמידין ותפילת המנחה היא נגד תמיד של בין הערביים. והנה בזמן בית המקדש הי' הפסח נשחט אחר התמיד של בין הערביים וכדי שישלמו פרים שפתי־נו ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפילת המנחה".

אבל אדה"ז השמיט התיבות „ע"כ תקנו אנשי כנסת הגדולה התפילה כנגד התמידין . . וכדי שישלמו פרים שפתי־נו"[10]. ויש לומר, שאין זה רק בשביל ה־קיצור, אלא הוא שינוי בתוכן:

---

1) אלא שבכמה שינויים.

2) במסכת פסחים שלו (קמב, א).

3) סידור ר"ש מרשקוב, קול יעקב. וכן בסידור האריז"ל — זאלקווא תקמ"א: סידור שתיקן ר' אשר — לבוב תקמ"ח.

4) כ"ה („ואם" בואי') בסדר היום דפוס ראשון, של"ה וסידורי האריז"ל הנ"ל (מלבד סידור קול יעקב). ובכמה דפוסים שלאח"ז בסדר היום הוא בלא ואי'. ועצ"ע ובירור.

5) בסדר היום מסיים „ואפילו מאה", וכן הועתק בסידור קול יעקב שם. והוא ע"פ לשון הרמב"ם הל' קרבן פסח ספ"א (תחילת לשונו נעתק לקמן בפנים). אבל בשל"ה ושאר סידורי האריז"ל ליתא.

6) ובס' יעב"ץ הקשה על כמה דברים שנשמטו בנוסח זה, ולכן שינה הנוסח ונעתק בכמה סידורים (וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (בסדר ק"פ) ביישוב קושיות היעב"ץ).

7) ספ"א דהל' קרבן פסח.

8) הושע יד, ג.

9) כמו שאומרים בסדר ק"פ בתחלתו. וראה רמב"ם הל' ק"פ פ"א ה"ד.

10) בסדר היום שם ליתא שהוא מטעם „ונשל־מה פרים שפתינו", ושם הלשון „יתפלל מנחה שהוא כנגד תמיד של בין הערביים ואחר כך יעסוק בענין קרבן פסח שהיו עושים בזמן שב"ה קיים".

בתיבות אלו שבשל"ה מודגש, שטעם אמירת סדר קרבן פסח הוא ע"ד הענין ד„תפילה כנגד התמידין", „כדי שישלמו פרים שפתינו".

אבל לכאורה, הך דתפלות במקום קרבנות תקנום, ואמירת סדר הקרבן ב־מקום הקרבתו — ב' דינים שונים הם: זה שתפלות במקום קרבנות[11] תקנום (שב־תקנת אנשי כנה"ג), פירושו, שחכמים תקנו מעשה (אמירת) התפלה במקום הקרבת התמיד[12] (וקריאת פרשת התמיד וכיו"ב לפני התפלה, הוא מנהג ש„נהגו[13] (בו) כל ישראל")[14]; ואילו קריאת פרשת הקרבנות במקום הקרבתם למדין מ־משנ"[15] „זאת תורת החטאת", „וזאת תורת האשם" וכו', כמרז"ל בסוף מנחות[16] כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה[17] כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת כל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

ועפ"ז י"ל שזהו טעמו של אדה"ז ששינה מלשון השל"ה (והשמיט התיבות „ע"כ תקנו כו' התפילה כנגד התמידין . . וכדי שישלמו פרים שפתינו)", כי זה ש־הובא כאן הענין ד„מנחה היא במקום תמיד של בין הערביים", אינו כדי ל־השוות תוכן תפלת מנחה לתוכן אמירת סדר קרבן פסח (ששניהם הם במקום קרבן[18]), אלא רק כטעם על קביעת זמן אמירת סדר קרבן פסח, דהיות שהפסח נשחט אחר התמיד, לכן „ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת המנחה" (ש„היא במקום תמיד של בין הערביים").

אלא שעפ"ז יש להבין טעמו של ה־של"ה, שמשמע מלשונו (כנ"ל) שאמירת סדר קרבן פסח היא אותו הענין דתפי־לות במקום קרבנות תיקנום („כדי שישל־מו פרים שפתינו").

ג. וי"ל הביאור בזה:

בענין „ונשלמה פרים שפתינו", שה־

---

11) לשון הגמ' בברכות (כו, א) „תפלה במקום קרבן היא". טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סצ"ח ס"ד.

12) ראה ברכות שם, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ה. פ"ג ה"ב. טוא"ח (ודאדה"ז) ר"ס פט וסק"ז.

13) לשון אדה"ז שם ר"ס מח. וש"נ.

14) ולהעיר מתר"י ברכות רפ"ד ד"ה טעה ולא התפלל מנחה בע"ש. שו"ת נוב"י מהד"ק או"ח ס"ד. אבל ראה טור ב"י ושו"ע אדה"ז סו"ס מ"ז. תהלה לדוד שם.

15) צו ו, יח. ז, א.

16) ק', א.

17) בגמ' שם במאמר ר"י ליתא „כל העוסק בתורת עולה". אבל כן הוא בבחיי (ס"פ ויקהל. צו ז, לז) בשם רז"ל. ועוד. וכן בשו"ע אדה"ז שם מהד"ק סי' א ס"י"א „אמרו חכמים כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה (וכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת)". וכ"ה בבעה"ט ר"פ צו עה"פ זאת תורת העולה. ובשו"ע אדה"ז שם מהד"ת ס"א ס"ט „וכמו שאמרו חכמים ע"פ (צו שם) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגו' כל העוסק בתורת עולה כו'". והוא מדרשת ר"ל שלפנ"ז במנחות שם, שלפי פשטות הגי' בגמ' שלפנינו „כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם" משמע שעוסק בתורה בכלל, לאו דוקא בתורת עולה או חטאת" — ראה חדא"ג שם. ועוד. וראה הנסמן בהערה 19. ואכ"מ.

18) ולכאורה י"ל שס"ל לאדה"ז שעיקר ענין ד„ונשלמה פרים שפתינו" הוא רק לגבי העוסק בתורת עולה כו'* (כמו שהביא בשו"ע שלו או"ח סי' א' ס"ט במהד"ת. וכמו שאומרים ברבון העולמים קודם איהו מקומן), ולא בתפלה (שלכן השמיט בסי' צח הלשון „ונשלמה פרים שפתינו" שבטור שם). וראה לקמן בפנים.

*) וראה דעת רבא שם. זח"א (מהנ"ע) ק, א. ח"ג לב, א. לה, א. ועוד.

*) וראה (ע"ד החסידות) תו"ח ויקהל תקפג, סע"א ואילך. מקומות שנסמנו לקמן הערה 34.

אמירה היא במקום הקרבן, מצינו כמה אופנים וגדרים[19]:

א) קריאת פרשיות הקרבנות שבתו־שב"כ מכפרת במקום הקרבן — כמרז"ל במס' תענית[20] ומגילה[21] „במה[22] אדע כי אירשנה אמר אברהם רבש"ע שמא ישר־אל חוטאין לפניך אתה עושה להם כו' אמר לו לאו . . קחה[23] לי עגלה משו־לשת . . אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שביהמ"ק קיים בזמן שאין ביהמ"ק קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקוראין בהן לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ואני מוחל להם על כל עוונותיהם".

ב) העסק בתורה (ובפרט בהל' קרב־נות) הוא כהקרבת הקרבן — כמרז"ל הנ"ל (בסוף מנחות) „ת"ח העוסקים בתו־רה[24] . . מעלה אני עליהן כאילו מקטי־רין ומגישין לשמי . . כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב כו'".

ג) זה שתפלות במקום קרבנות תקנום.

ויש לומר שהם ג' גדרים שונים:

א) זה שקריאת סדר הקרבנות בתו־שב"כ[25] היא במקום הקרבן — היינו ל־ענין התוצאה („נפעל"), שע"י קריאת פרשת הקרבנות בתושב"כ מכפר הקב"ה לישראל כמו שמכפר להם ע"י קרבנות.

ב) זה שעסק התורה (בתושבע"פ), ובפרט בהלכות[25*] עבודה וקרבנות[26], נחשב כמו הקרבה והקטרה — היינו (לא רק בנוגע להתוצאה, אלא) גם בנוגע ל־הפעולה דהקרבה והקטרה[27], דהוי כיש כאן מעשה הקרבה.

אבל מ"מ, זה שהעסק הוא כאילו יש כאן מעשה הקרבה היינו רק שנחשב כאילו האדם (הגברא) עשה מעשה ד־הקרבה והקטרה, אבל אין זה שייך להחפצא, שאין כאן מעין חפצא של קרבן[28].

ג) אבל זה שתפלות במקום קרבנות תקנום — י"ל ששייך לחפצא דההקרבה,

---

19) ראה בכ"ז לקו"ש חי"ח ע' 413 ואילך ובהערות שם.

20) כז, ב.

21) לא, ב.

22) לך טו, ח.

23) שם, ט.

24) כ"ה במנחות שם „העוסקים בתורה" (סתם. וראה לעיל סוף הערה 17). אבל בטור ושו"ע אדה"ז או"ח ס"נ (ס"א) שעוסקין בעבודה (בהלכות עבודה).

25) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ח ס"ו. ולהעיר שבב"י או"ח ס"א הביא ב' מרז"ל דתענית וסוף מנחות בהמשך אחד.

25*) ראה רש"י מנחות שם (ד"ה בתורת חטאת) „כגון סדר קדשים דמיירי בהלכות עבודה". ובה־נסמן בהערה הבאה.

ובשו"ע אדה"ז ס"א ס"ט (במהד"ת. ובמהד"ק — ס"א. וראה ב"י וב"ח לטור שם) מוכח דמרז"ל דמנ־חות קאי (גם) על אמירת פרשת קרבנות בתושב"כ.

26) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סי"א, שע"פ מרז"ל הנ"ל כל העוסק כו' — „נכון הדבר . . ללמוד הלכות כל הקרבנות בשלימות כו' כמבואר באר היטב בחיבור הרמב"ם כו'". וראה פיה"מ להרמב"ם סוף מנחות. באר שבע סוף הקדמתו. בחיי צו שם. לקו"ת לאדה"ז קדושים (סד"ה והדרת).

27) וכ"ה לשאר המ"ד בהמשך הגמ' מנחות שם. ע"ש. וראה מפרשי הע"י שם.

28) אלא רק כאשר מוסיף גם תפלה „ר"מ שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי כו'", ובפרט כאשר אומרו בסדר התפלה (ראה צ"צ שהובא לקמן ס"ד), אז נחשב כהקרבה ממש, כבטושו"ע ודאדה"ז שם ס"א ס"ז (סט"ו־טז), ובלבוש שם ס"ז — לענין אמירת פרשת קרבנות. ועד"ז לגבי קרבן תמיד שאומר לאח"ז רבון העולמים כבס' מח שם.

דלא רק שיש לאדם השכר או הכפרה שע"י הקרבת קרבן (התוצאה של הקרבן), או המעלה הנעשית בהגברא ע"י מעשה הקרבה, אלא שמעשה התפלה נחשב ממש כמעשה הקרבה, שיש כאן חפצא של "קרבן", ולכן ישנם על ה' מתפלל כמה תנאים בדוגמת מקריב קרבן — "צריך"[29] ליזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ושלא יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים ותהא מעומד כמו עבודה וקביעת מקום כמו הקרבנות שכ"א קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמו שלא יחוץ דבר בינו לקיר כמו הקרבן שחציצה פוסלת . . וראוי שיהי' לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה כמו בגדי כהונה וכו'".

ד. והנה באמירת "סדר קרבן פסח" בערב פסח מצינו חידוש שלא מצינו דוגמתו בשאר עניני תורה שנאמר בהם ש"העוסק כו' כאילו הקריב", שאין אומרים פרשת קרבן פסח בתושב"כ[30] (ע"ד אמירת פרשת התמיד או פ' קרבנות וכיו"ב (כהך דתענית ומגילה)), או עוסקים בהלכותיו בתושבע"פ (ע"ד משנת איזהו מקומן[31] (וכהך דמנחות) וכיו"ב) — אלא מספרים סדר הקרבתו בפועל.

ויש לומר, שזהו משום שהעסק בסדר קרבן פסח הוא ממש כמעשה הקרבה דקרבן פסח, ע"ד שהוא בתפלה ע"י מעשה התפלה.

ובזה מתורץ הלשון בס' סדר היום ל־אחרי הנוסח ד"סדר קרבן פסח" (והועתק בשל"ה, סידור האריז"ל וסידור אדה"ז): זהו[32] הענין בקיצור גדול. וצריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו וידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמן.

שמדיוק הלשון "הירא וחרד על דבר ה' (צריך) לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו" משמע, שזה שאומרים סדר קרבן פסח אחר תפלת מנחה אינו רק משום שזהו זמן הקרבת הפסח (כמשמעות הלשון לפני סדר קרבן פסח), אלא משום שכאשר הקריאה היא בזמנו — "תעלה קריאתו במקום הקרבתו".

ולכאורה צריך ביאור: הרי אחד מהחילוקים בין שני הדינים דתפלות במקום קרבנות תקנום וקריאת פרשת (ולימוד הלכות) הקרבנות במקום הקרבתם הוא, דתפלה צ"ל בזמן הקרבת התמידין דוקא[33], משא"כ לימוד פרשת (והלכות) הקרבן במקום הקרבתו אינו קשור עם זמן חיוב ההקרבה[34].

[כמובן מהמשך הסוגיא בסוף מנחות בענין "כל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'", וכדאיתא לפנ"ז שם להדיא עה"פ[35] שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות

---

29) שו"ע אדה"ז שם סצ"ח ס"ד, מטושו"ע שם. וראה אלי' רבה שבהערה 41 שבזה היתרון דתפלה במקום קרבן.

30) ולנוסח הגר"א אומרים פסוקי ק"פ שבתנ"ך (אלא שלפני' אומרים "רבונו של עולם" ע"ד נוסח "רבון העולמים" שלאחרי פרשת הקרבנות (וראה לעיל הערה 28)).

31) טושו"ע ודאדה"ז שם ס"נ.

32) לשון אדה"ז. ובסדר היום, של"ה וסידור האריז"ל — בשינויים קלים.

33) ראה הנסמן בהערה 12.

34) וראה לקו"ת במדבר יג, סע"א. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ב ע' תקצד' סה"מ תרנ"ה ע' לד.

35) תהלים קלד, א.

– מאי בלילות א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עסוקים בעבודה.

ומ"ש הטור[36] שפ' הקרבנות „טוב יותר לאומרה ביום" (ולכמה דיעות[37] צריך לאומרו מעומד), הרי (א) כבר כתב ה־צ"צ[38] ש„היינו דוקא בענין אמירת פרשיות אלו שהם שייכים לסדור תפלה*[38], אבל בענין לימוד הל' קרבנות אין לחלק[39] בין יום ללילה"[40], (ב) גם בזה אינו דומה[41] לחומר החיוב דתפלה ב־זמנה (שצ"ל בדיוק בזמן הקרבת התמיד דין דוקא[33]).

וא"כ תמוה מ"ש ש„צריך האדם היראה וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו" – שזה ש„תעלה קריאתו במקום הקרבתו" תלוי בזה שהקריאה היא בזמנו?

ומוכח מזה, שאמירת „סדר קרבן פסח" נחשבת כמו מעשה הקרבת ק"פ ממש, ולכן „צריך האדם היראה וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו".

וזהו גם דיוק לשון השל"ה בדבריו לפני סדר קרבן פסח, שמביא שתפלות במקום קרבנות הוא משום „ונשלמה פרים שפתינו", וממשיך „וכדי שישלמו פרים שפתינו ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת מנחה" – שבזה מודגש אשר (א) תוכן אמירת סדר קרבן פסח הוא כענין התפלה, (ב) ה„ונשלמה פרים שפתינו" ע"י אמירת סדר קרבן פסח תלוי' בזה שאומרים אותו בזמנו, „אחר תפלת מנחה".

ה. אלא שעפ"ז יש לעיין בלשון אדה"ז בסידורו, ששינה מלשון השל"ה הנ"ל (כנ"ל סעיף ב), אף שהעתיק הלשון (לאחרי נוסח סדר קרבן פסח) „צריך האדם היראה וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו".

בפשטות י"ל שזהו בשביל הקיצור, ובפרט שגם בס' סדר היום ליתא[42] ה־אריכות שבשל"ה.

ולכאורה יש לבאר זה בעומק יותר, דכוונת אדה"ז בזה היא, שיש מעלה באמירת „סדר קרבן פסח" גם לגבי הא דתפלות במקום קרבנות תיקנום.

דהנה בתפלה אין ניכר גלוי שייכותה למעשה הקרבת קרבן, אלא שחז"ל פירשו וגילו שמעשה (דיבור) התפלה[43] נחשב כמעשה הקרבת קרבן, היינו שב־גלוי[44] אין האדם עוסק בענין של הק־

---

36) סימן א. הובא גם בשו"ע (ודאדה"ז – מהד"ק) שם ס"א ס"ו (סי"ג).

37) הובא בשו"ע אדה"ז שם סי"ד (מע"ת). אלי' זוטא ללבוש שם אות ח'.

38) אוה"ת דרושים לשבועות ע' קנט. פסקי דינים להצ"צ (קה"ת, תש"מ) בסופו, עט [תיז], א [בהוצאת תשנ"ב – עד [תיב], א].

*38) ראה לעיל הערה 28.

39) להעיר מעט"ז לשו"ע או"ח ס"א ס"ה דמשנת איזהו מקומן הותר לומר קודם אור היום.

40) ובצ"צ שם ממשיך: ועמ"ש רבנו בא"ח סי' א' סס"ט במה"ב (שכ' שם „אבל אצ"ל מעומד כמו הכהן כו'") ס"ל כהת"ש ולא כהא"ז לענין עמידה. וראה גם אלי' רבה שם סק"י.

41) ראה אלי' רבה שם: ויש לגמגם וכי הוא ממש בכל דיני' כמקריב קרבן . . שאני תפלה ותדע דלענין חציצה וכמה דברים נזכרים שם (בתפלה) דהוי כקרבן משא"כ בזה. ע"ש.

42) לשונו נעתק לעיל הערה 10.

43) להעיר מלקו"ת ר"פ פינחס.

44) אבל ע"פ פנימיות הענינים, תוכן ענין התפלה הוא ענין הקרבנות, הקרבת הבהמה שבו (נפש הבהמית) וקירוב האדם לה'.

רבת קרבן (שזה אינו אפילו כהא דעוסק בתורת חטאת כו', שהאדם עוסק בגלוי בתורת קרבנות):

משא"כ בנדו"ד, אמירת סדר קרבן פסח, הרי אומרים פרטי סדר הקרבת הקרבן כמו שנעשה בפועל בבית המקדש (שזהו עוד יותר מלימוד הלכות הקרבן בתושבע"פ כנ"ל), והיינו שהאדם עסוק בפועל בענין של הקרבת קרבן, אלא שאינו במעשה אלא בדיבור שלו: ומזה מובן, דכאשר דיבור זה נחשב כמעשה הקרבה, ה"ז עוד יותר ממעשה התפלה. והיינו שנחשב כאילו עומד בביהמ"ק ועושה בפועל כל פרטי הדברים שאומר בסדר קרבן פסח, מעשה הקרבה ממש[45].

ולכן לא העתיק אדה"ז לשון השל"ה הנ"ל, שמשמעו שה„ונשלמה פרים שפתינו" שע"י אמירת סדר קרבן פסח היא ע"ד הא דתפלות במקום קרבנות תיקנום, כיון שבאמירת סדר קרבן פסח הוא באופן נעלה יותר.

ו. ע"פ הנ"ל יש לבאר גם מה שכאן יש חיוב מיוחד ש„ידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמן", כי מאחר ששלימות מעשה קרבן פסח היא בהקרבתו בבית המקדש, לכן כדי שתעלה קריאתו ב־מקום הקרבתו ממש, צריך שידע שבה־מעלה שעולה קריאתו במקום הקרבתו „ונשלמה פרים שפתינו", עדיין חסר בשלימות הקרבתו, ועליו לדאוג על חורבן הבית ויתחנן כו' שיבנה אותו, שאז תהי' שלימות הקרבת הפסח, וב־צירוף הדאגה והתחנונים („ויתחנן") ה"ז פועל[46] שקריאתו תהי' במקום הקרבה ממש[47].

ועל פי יסוד זה מובן היטב הסיום „ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר", כי בסיום „סדר קרבן פסח" מדגישים המכוון בכל אמירה זו (כמאמר „הכל הולך אחר החתום"[48]), ול־כן אומרים דין זה ד„אם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו כו'", שבזה מודגש שלא מספיק מעשה הגברא, אלא צ"ל ועיקר, החפצא דהקרבן בפועל, שלכן אם נפסל הקרבן לא עלה לו וצריך להביא אחר (מתאים לחידוש הנ"ל, שהעסק בסדר קרבן פסח צ"ל באופן שנוגע לו שתהי' הקרבתו ממש, לא רק התוצאה של ההקרבה או המעלה ב־מעשה הגברא דנחשב כמו הקרבה).

ז. ויש לבאר הטעם שחלוק קרבן פסח משאר קרבנות בענין „ונשלמה פרים שפתינו", שבו דוקא אומרים סדר קרבן פסח באופן שהוא במקום מעשה ההקרבה ממש:

ק"פ הוא הקרבן דגאולת עם יִשראל, הן גאולה בפשטות, כמו שנאמר בפסח

---

45) ומה שענין זה מצינו דוקא באמירת סדר ק"פ, שהו"ע של מנהג, ולא בענין של חיוב (תקנה) דאנשי כנה"ג (כתפלה דבמקום קרבן), י"ל שהוא מצד המעלה במנהג ישראל (כמבואר בלקו"ת דרושים לסוכות (פ, ג) לענין מנהג הקפות שלא נכתבו אפילו בתושבע"פ כמו ניסוך המים).

46) להעיר מד"ה להבין ענין לקיחת אנשי חיל (לאדמו"ר האמצעי — נדפס במאמרי אדהאמ"צ — קונטרסים ע' רסג ואילך). ושם מבאר עד"ז לענין אמירת פ' הקטורת ואיזהו מקומן לפני התפלה. ע"ש.

47) וכיון שקריאתו היא במקום הקרבתו ממש, לכן השמיט בנוסח זה זמן ההקרבה ביחוד וקדימתו כשחל ער"פ להיות בע"ש (ולא כנוסח היעב"ץ בסידורו), כיון שעל פי רוב לא יכול כל אחד לכוון אמירתו בדיוק בזמן זה, ויהי' כסותר א"ע, כמשנ"ת בהגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים שם.

48) ברכות יב, א.

מצרים „ואמרתם[49] זבח פסח הוא לה׳ אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל", והן גאולה וחירות פנימית, דהיינו לידת עם ישראל[50] ביציאת מצרים, שבנ״י יצאו ממצב של „עבדי פרעה" להיות „עבדי ה׳"[51], שזה בא ונמשך על ידי קרבן פסח[52].

ומזה באים שני הענינים:

א) שתוכן העסק בקרבן פסח בזמן הזה הוא, שהאדם מגבי׳ את עצמו למצב של גאולה וחירות (תוכן הענין דקרבן פסח), ולכן יש בקריאת סדר קרבן פסח כל השלימות האפשרית בזמן הגלות בענין של הקרבת קרבן – לא רק ה־תוצאה, או אפילו העילוי דהגברא, אלא שיש לו מעין מעשה ההקרבה, ולא רק כמו בענין התפלה, אלא עוד יותר (כנ״ל), שזהו כאילו עומד בבית המקדש ועושה כל פרטי הדברים שבסדר קרבן פסח שקורא בו[53].

ב) לאידך גיסא: זה גופא מביא אותו שירגיש גודל החסרון בזה שאין בית ה־מקדש קיים ואין גאולה בפועל, ולמרות כל העילויים שיש בקריאת סדר קרבן פסח (שהוא ממש כאילו עומד בבית המקדש ומקיים כל סדר קרבן פסח), הרי לגבי העילוי של הקרבת קרבן בגשמיות ובפועל ממש – אינו. ולכן בהמשך לקריאת סדר קרבן פסח „בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו" – „ידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה׳ בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו – (וחותם) אמן".

ח. ויש לומר שתוכן ענין ה„דאגה" הנ״ל על חורבן הבית (הבא כתוצאה מהרגש העילוי בהקרבת קרבן בפועל בבית המקדש כפשוטו בגשמיות) – נרמז גם בהלכה הנ״ל שבסיום סדר קרבן פסח „ואם הפסח נמצא טריפה לא עלה לו עד שמביא אחר".

דהנה לכאורה צריך ביאור: למה נקט דוקא הדין ד„נמצא טריפה", ולא „נמצא בעל מום", ששניהם הובאו ביחד ב־רמב״ם (והקדים „בעל מום" ל„טריפה"), כנ״ל ס״א?

וע״פ הנ״ל יש לומר (ע״ד הרמז), כי הלשון „טריפה" רומז על גלות[54], כ־מרז״ל על פסוק[55] „ובשר בשדה טריפה", כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כ־טריפה[56], שהרמז בזה הוא, שכאשר בנ״י

---

49) בא יב, כז. נוסח ההגדה בפסקא „פסח שהיו אבותינו אוכלים".

50) ראה יחזקאל טז ובמפרשים שם.

51) ראה מגילה יד, א. וש״נ. ירושלמי פסחים פ״ה ה״ה. מדרש תהלים מזמור קיג בתחלתו.

52) ראה לקו״ש חט״ז ע׳ 111 ואילך. וש״נ.

53) ויש לומר שזהו אחד מהטעמים לזה, שאף שמעיקר הדין מקריבין כל הקרבנות כולן אע״פ שאין שם בית (רמב״ם הל׳ ביהב״ח פ״ו הט״ו), כתבו האחרונים שהקס״ד לאפשרות ההקרבה בזמן הזה (כדעת ר״ח מפאריש, כפתור ופרח פ״ו) היא רק בקרבן פסח (ראה שאילת יעב״ץ ח״א ספ״ט*. שו״ת חת״ס יו״ד סרל״ו. ועוד).

54) ובפרטיות י״ל דקאי על גלות זה האחרון, גלות אדום – ראה ויק״ר (פי״ג, ה) „כל היוצא ממנה יטרף – זו אדום", הובא בערכי הכינויים לבעל סה״ד (מע׳ טרף (אדום)).

55) משפטים כב, ל.

56) מכות יח, א. חולין סח, ב. רמב״ם הל׳ מאכלות אסורות פ״ה ה״ט. הל׳ מעשה הקרבנות פי״א ה״ו. הל׳ ק״פ פ״ט ה״ב (לענין בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו). ועוד.

*) בשאילת יעב״ץ שם: שהיו מקריבין אותו (הק״פ) חכמי המשנה בדור הסמוך לחורבן כו׳. ע״ש.

נמצאים חוץ למחיצתן — בגלות, גם כש־עבודתם היא בתכלית המעלה והשלי־מות, הרי זה שנמצאים חוץ למחיצתן, ב־גלות — זה שנמצאים „בשדה" — ה"ה כ„טריפה", שאין להם שלימות[57] אמיתית, החיות[58] והחירות.

וזהו הרמז בדין זה, שבעת אמירת סדר קרבן פסח צריך האדם להרגיש, שהגם שמגבי' את עצמו למצב של גאו־לה וחירות רוחנית — ועד שזכה לעלי' באופן של „פסח", לשון דילוג וקפיצה[59], היינו עלי' שלא בערך כלל[60] — מ"מ כיון שה„פסח" הוא „בשדה" ה"ז בגדר „טריפה", כיון שעדיין הוא בגלות,

ובמילא — „לא עלה לו", שבכל ה־מעלות שישנן בקריאתו זו, הרי ב־השוואה לדרגתם של ישראל בזמן ה־גאולה, באים לידי הכרה ש„לא עלה לו", שבדרגתו אין זה עלי' לו, אין זה בערך כלל להעלי' שלו האמיתית בזמן הגאולה.

וי"ל שזהו שמסיימים „עד שמביא אחר" — „אחר" למעליותא, כבהגדה — „אחר" שלמעלה אפילו משרף (עולם הבריאה[61]), עבודה אחרת לגמרי (אצי־לות[62]), שאינו בערך כלל להעבודה ה־קודמת, והיא העלי' שתהי' בהקרבת קרבן פסח בבית המקדש השלישי, „שיבנה . . במהרה בימינו אמן".

(משיחת ערב פסח,
אחרי תפלת המנחה, תשמ"ח)

---

57) ראה ערכי הכינויים שם מע' טרפה: יש טרפה שאין פירושו טרפה ממש אלא מלשון טרופה באלפס שאינו שלם מכל צד.

58) ראה חולין מב, א „אמר רשב"ל רמז ל־טריפה מה"ת כו' מכלל דטריפה אינה חי' כו'". וראה רמב"ם הל' מאכ"ס פ"ד ה"ח.

59) פרש"י בא יב, יג. שם, כג.

60) ועד באופן של „(ואם) הפסח נמצא" — באופן של מציאה, המורה על ענין הבא מלמעלה כי הוא שלא בערך ליגיעת האדם, עד שנחשב שבא באופן של מציאה, בהיסח הדעת (ראה סנהדרין צז, א — „משיח").

61) כ"ה בסידור האריז"ל (קול יעקב) במקומו. ובסדור (רצט, א), סה"מ תש"ה (ע' 150) ועוד — ש„שרף" הוא ביצירה, ו„שליח" — בבריאה. וראה לקו"ת דרושים לפסח (יב, ג).

62) סה"מ תש"ה שם. ובלקו"ת וסדור שם פי' באו"א.

ואולי יש לומר, ש„מביא אחר" כאן הוא למעלה מהדרגא ד„אחר" ששוללים בהגדה, ויתירה מזה י"ל — למעלה אפילו מ„אני (ולא אחר)" של יצי"מ, כי הגילויים דלעת"ל הם „נפלאות" לגבי הגילויים דיצי"מ (ראה אוה"ת לנ"ך ע' תפז). ואכ"מ.

[ולהעיר מב"ר (פכ"ג, ה. פנ"א, ח) ד„זרע הבא ממקום אחר" קאי על משיח. ועיין עבודת הקודש ח"ד ספי"ד].